

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Т.О. Макух
«26» жовтня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В.К 2.5 Управління витратами
(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма

«Економіка»

(назва освітньої програми)

освітнього рівня

бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузь знань

05 «Соціальні та поведінкові науки»

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність(ності)

051 «Економіка»

(шифр і назва спеціальності(тей))

Обсяг, кредитів: 150 годин, 5 ЄКТС

Форма підсумкового контролю: залік

Рівне 2023 рік

Робоча програма

Управління витратами
(назва навчальної дисципліни)

для студентів / аспірантів за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальністю 051 «Економіка»

«26» жовтня 2023 року - 43 с.

Розробники:

Рубан В.М. доцент кафедри економіки, обліку і фінансів відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Рівненський інститут», кандидат економічних наук

Викладачі:

Рубан В.М. доцент кафедри економіки, обліку і фінансів відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Рівненський інститут», кандидат економічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки, обліку і фінансів

Протокол від «26» жовтня 2023 року №2

Завідувач кафедри _____

_____ (Макух Т.О.)
(підпис) «26» жовтня 2023 року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми *Економіка*

«26» жовтня 2023 року

Гарант освітньої програми

_____ (Макух Т.О.)
(підпис)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	20____/20____	20____/20____	20____/20____	20____/20____
Дата засідання кафедри / циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за адресою:

<https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=7182>.

Робочу програму перевірено

_____ 20____ р.

Заступник директора/декана

(підпис)

(_____)

(прізвище та ініціали)

Зміст

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
4.1. Анотація дисципліни.....	
4.2. Структура навчальної дисципліни.....	
4.2.1. Тематичний план.....	
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни.....	
4.3. Форми організації занять.....	
4.3.1. Теми семінарських занять.....	
4.3.2. Теми практичних занять.....	
4.3.3. Теми лабораторних занять.....	
4.3.4. Індивідуальні завдання.....	
4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	
4.3.6. Теми самостійної роботи студентів.....	
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	
5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.....	
5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально- пізнавальної діяльності.....	
5.3. Інклюзивні методи навчання.....	
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	
6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	
6.2. Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру.....	
6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.6. Розподіл балів, які отримують студенти.....	
6.7. Орієнтовний перелік питань до екзамену (заліку).....	
7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	
7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	
7.2. Глосарій (термінологічний словник).....	
7.3. Рекомендована література.....	
7.4. Інформаційні ресурси.....	
8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)	Вид дисципліни вибіркова (обов’язкова чи за вибором студента)	
	Спеціальність 051 «Економіка» (шифр і назва)	Цикл підготовки професійний (загальний чи професійний)	
Модулів – 1	Спеціалізація _____ (назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів –2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська (назва)	Семестр	
Загальний обсяг годин – 150		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,5 самостійної роботи студента –	Освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр _____	30 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		98 год.	136 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид семестрового контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53%

для заочної форми навчання – 10%

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета:

Метою вивчення курсу «Управління витратами» є оволодіння методологією обліку, контролю й оптимізації рівня витрат на підприємстві та механізмів управління ними.

Завдання:

- вивчення сутності, основних завдань та ролі управління витратами в сучасних умовах господарювання;
- вироблення у студентів навичок прогностичної оцінки і поточного планування витрат;
- набуття практичних навиків з управління витратами у практичній діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- поняття та класифікацію витрат;
- базові поняття й визначення що стосуються управління витрат на підприємстві;
- роль та значення управління витратами для розвитку суспільного виробництва, їх особливості в народному господарстві;
- Законодавчу базу в Україні, що регулює використання ресурсів і товарноматеріальних цінностей, а також якість і ефективність виробничого процесу;
- основні риси, властивості, принципи, методи та механізми управління витратами;
- загальні закономірності планування, прогнозування, нормування витрат;
- облік, аналіз та контроль витрат як функції управління, що забезпечують підвищення якості і ефективності виробничого процесу;
- складати кошторис витрат на підприємстві;
- методологію обчислення собівартості продукції (послуг);
- роль та основні засади застосування методів управління витратами;
- особливості стратегічного управління витратами.

вміти:

- виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх величину за видами, місцями та носіями;
- аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства;
- систематизувати знання з концептуальних основ управління витратами на сучасних підприємствах;
- формулювати визначення основних понять;
- аналізувати фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень при формуванні витрат на підприємстві;
- здійснювати калькулювання в багато продуктовому виробництві;
- обчислювати собівартість одиниці продукції;
- застосовувати стратегічні методи управління витратами.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Управління витратами» є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 051 «Економіка», освітньої програми «Економіка» для всіх форм навчання. Мета навчальної дисципліни - формування системи компетентностей щодо управління витратами з метою оптимізації їх рівня та обґрунтування управлінських рішень

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні основи управління витратами.

Тема 1 Економічна сутність, значення та завдання управління витратами

Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація та структура

Тема 3 Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами

Тема 4 Характеристика системи «витрати – обсяг – прибуток»

Змістовий модуль 2. Система стратегічного управління витратами

Тема 5 Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Тема 6 Планування та нормування витрат

Тема 7 Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження

Тема 8 Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передус цій дисципліні:

Економіка підприємства, Економічна теорія, Бухгалтерський облік

Міжпредметні зв'язки:

Фінанси підприємств, Фінанси, гроші і кредит, Аналіз господарської діяльності

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні основи управління витратами.															
Тема 1 Економічна сутність, значення та завдання управління витратами		2		2			12							17	АР: СР: ІР:
Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація та структура		4		2			12							17	АР: СР:
Тема 3 Калькулювання собівартості як основа управління виробничим и витратами		4		2			12		2		2			17	
Тема 4 Характеристика системи «витрати – обсяг – прибуток»		4		2			12		2		2			17	
Модульний контроль															
Разом за змістовим модулем 1		14		8			48		4		4				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Змістовий модуль 2. Система стратегічного управління витратами															
Тема 5 Формування витрат за місцями і центрами відповідальн ості		4		2			12		2		2			17	AP: CP:
Тема 6 Планування та нормування витрат		4		4			12		2					17	AP: CP:
Тема 7 Контроль витрат і стимулюванн я ресурсозбере ження		4		4			12							17	
Тема 8 Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства		4		4			14							17	
Модульний контроль															
Разом за змістовим модулем 2		16	0	14			50		4		2				
Усього годин		30		22			98		8		6			13 6	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Разом: 150 год., лекції – 30 год., семінарські заняття – 22 год., індивідуальні заняття – ____ год., самостійна робота – 98 год., підсумковий контроль – год.

Модулі	Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2				
Назва модуля	Теоретичні та методологічні основи управління витратами.						Система стратегічного управління витратами				
Кількість балів за модуль	100 балів										
Лекції	1	2	3	4			5	6	7	8	
Теми лекцій	Тема лекції 1	Тема лекції 2	Тема лекції 3	Тема лекції 4			Тема лекції 5	Тема лекції 6	Тема лекції 7	Тема лекції 8	
Теми семінарських занять											
Самостійна робота	ІНДЗ 30 балів										
Виконання вибірових завдань для самостійного опрацювання	5 балів										
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)										
Підсумковий контроль	Залік (40 балів)										

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

4.3.2 Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1 Економічна сутність, значення та завдання управління витратами	2
Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація та структура	2
Тема 3 Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами	2
Тема 4 Характеристика системи «витрати – обсяг – прибуток»	2
Тема 5 Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	2
Тема 6 Планування та нормування витрат	4
Тема 7 Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження	4
Тема 8 Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства	4

4.3.3. Теми лабораторних занять

4.3.4. Індивідуальні завдання

Види індивідуальних завдань:

- підготовка статті до друку;
- виступ на наукових конференціях (друковані тези);
- участь в інтернет-конференціях;
- участь у студентських олімпіадах;
- конспект з теми (модуля) за заданим або власно розробленим здобувачем освіти планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики:

4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Поділ витрат на змінні та постійні та його практичне значення.
2. Склад системи витратних норм. Організація нормування витрат на підприємстві.
3. Аналіз ланцюжка створення цінностей додатково навести приклад з підприємства.
4. Витрати як база ціни і фактор прибутковості.
5. Калькуляція витрат повного життєвого циклу.
6. Порядок складання кошторисів місць витрат.
7. Цільове калькулювання.
8. Метод "канбан" та метод "таргет-костинг" в управлінні витратами.
9. Залежність виробничої потужності підприємства від його прибутковості: методи її визначення та напрями підвищення.
10. Калькулювання для безперервного вдосконалення управління витрат на підприємстві.
11. Фактори формування рівня ринкової ціни.
12. Еталонне оцінювання витрат (навести приклад).
13. Ефективність оборотних засобів та способи її підвищення.
14. Аналіз і управління чинниками, які визначають витрати.
15. Структура ціни виробництва, відпускної ціни виробника, ціни оптової та роздрібною торгівлі.
16. Система калькулювання та управління витратами за видами діяльності.
17. Використання нематеріальних активів на підприємствах України.
18. Стратегічне управління витратами на підприємстві.
19. Накладні витрати підприємства, способи їх зниження.
20. Класифікація цін за їх видами.
21. Обмеження традиційного калькулювання витрат.
22. Методи розрахунку собівартості продукції за прямими та повними витратами.
23. Визначення цільового прибутку та включення прибутку в ціну.

24. Звітність в умовах управління доходами і витратами за центрами відповідальності.
25. Сутність і методи калькулювання.
26. Особливості калькулювання в одно- і багато продуктовому виробництвах.
27. Методи розподілу непрямих витрат за калькулювання та сфери їх застосування.
28. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів.
29. Форми стимулювання економії ресурсів.
30. Сутність калькулювання за видами діяльності.
31. Обґрунтування меж премії за зниження витрат.
32. Послідовність калькулювання за видами діяльності.
33. Вибір факторів витрат для однорідних сукупностей накладних витрат.
34. Передумови і сфери застосування концепції «витрати-випуск-прибуток».
35. Показники концепції «витрати-випуск-прибуток» та їх роль в оцінюванні роботи підприємства(проекту).
36. Застосування калькулювання за видами діяльності для визначення прибутковості клієнтів.
37. Цінова політика підприємства.
38. Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.
39. Сутність валових витрат та валового доходу в підприємницькій діяльності.
40. Бюджетування в управлінні витрат.
41. Сутність системи управління витратами за видами діяльності.
42. Оцінка руху виробничих запасів та її вплив на операційні витрати.
43. Сутність адаптації операційної системи та її форми.
44. Витрати на управління якістю.
45. Методи оцінювання вибуття запасів і його вплив на величину виробничих витрат.
46. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі.
47. Планування собівартості продукції.
48. Економічний механізм та сутність формування доходу підприємства.
49. Калькулювання собівартості продукції на промисловому підприємстві.
50. Основні напрями зниження собівартості продукції підприємства.
51. Сутність та принципи визначення податку на додану вартість.
52. Акцизний збір та основи його формування для сплати на підприємстві.
53. Система «якраз вчасно» в управлінні витратами.
54. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
55. Класифікація податків і зборів.
56. Стратегічне позиціонування підприємства згідно з моделлю М. Портера.
57. Загальнодержавні податки і збори.
58. Місцеві податки і збори, їх ставка.
59. Сутність стратегічного управління витратами.
60. Сутність системи управління витратами за видами діяльності.
61. Комплекс методів розрахунку собівартості.

62. Методи цілеспрямованого або проактивного формування собівартості таргеткостинг та кайзен-костинг.
63. Концепція управління витратами на якість.
64. Сутність управління витратами на підприємстві.
65. Поняття, види та особливості формування собівартості продукції.
66. Інструменти управління витратами з урахування невизначеності та ризику.
67. Роль і поведінка витрат при обґрунтуванні цінових рішень.
68. Управління затратами і фінансовими результатами на основі розрахунку сум покриття.
69. Оптимізація бізнес-процесів як спосіб зменшення витрат.
70. Модель беззбитковості і розрахунок точки беззбитковості.
71. Управління витратами при виконанні екологічного аудиту.
72. Оптимізація витрат на підприємстві.
73. Методи управління витрат за скороченою собівартістю та методом LCC – аналіз.
74. Методи управління витратами за VCC – ланцюжком споживчої вартості та методом "кост-кіллінг".
75. Управління прибутковістю підприємства.
76. Метод "Фіфо" в управлінні витратами.
77. Оцінка діяльності центрів витрат.
78. Контролінг валових витрат підприємства.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у таблицях нижче.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану реферату	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	10 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план,	4 бали

вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	
Разом	30 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
24 – 30	відмінно	5	A	відмінно
16 – 23	добре	4	BC	добре
8 – 15	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 7	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.6. Теми самостійної роботи студентів

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1 Економічна сутність, значення та завдання управління витратами	17
2	Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація та структура	17
3	Тема 3 Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами	17
4	Тема 4 Характеристика системи «витрати – обсяг – прибуток»	17
5	Тема 5 Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	17
6	Тема 6 Планування та нормування витрат	17
7	Тема 7 Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження	17
8	Тема 8 Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства	17

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСЛОВИЙ МОДУЛЬ І.			
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ.			
Тема 1. Економічна сутність, значення та завдання управління витратами (__ год.)	Семінарське заняття	5	I-II

Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація та структура (__ год.)	Семінарське заняття	5	II-III
Тема 3. Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами (__ год.)	Семінарське заняття	5	IV-V
Тема 4. Характеристика системи «витрати – обсяг – прибуток» (__ год.)	модульна контрольна робота		
<i>Всього: __ год.</i>	<i>Всього: 15 балів</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ			
Тема 5. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності (__ год.)	Семінарське заняття	5	V- VI
Тема 6. Планування та нормування витрат (__ год.)	Семінарське заняття	5	VI-VII
Тема 7. Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження (__ год.)	Семінарське заняття	5	VII-VIII
Тема 8. Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства (__ год.)	модульна контрольна робота		VII-VIII
<i>Всього: __ год.</i>	<i>Всього: 15 балів</i>		
<i>Разом: ____ год.</i>	<i>Разом: 3 балів</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, лекції-дискусії, робота в малих групах, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, банки візуального супроводу.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається.

Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 2 модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна	кількість одиниць	максимальна
I. Обов’язкові					
1.1. Відвідування лекцій	не передбачено	-	-	-	-
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	не передбачено	-	-	-	-
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	5	1	5	1	5
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	не передбачено	-	-	-	-
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
1.6. Виконання модульної роботи	25			1	25
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30			1	30
Разом			-		-
Максимальна кількість балів за обов’язкові види роботи: 55					
II. Вибіркові					
Виконання завдань для самостійного опрацювання					
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5	1	5	1	5
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	1	1	1	1	1
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5	1	5	1	5
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	5	1	5	1	5
2.5. Участь у науковій студентській конференції	3	1	3	1	3
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	1	1	1	1	1
Разом			-		-
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 5					
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60					

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;

- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14 – 23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	відмінно	5	зараховано	A	відмінно
82 – 89	добре	4		B	добре (дуже добре)
75 – 81	добре	4		C	добре
64 – 74	задовільно	3		D	задовільно
60 – 63	задовільно	3		E	задовільно (достатньо)
35 – 59	незадовільно	2	не зараховано	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	незадовільно	2		F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Разом	Залік	Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	не більше 60	не більше 40	не більше 100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

6.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ (ЗАЛІКУ)

1. Сутність витрат, види та форми собівартості продукції.
2. Функції управління витратами.
3. Загальна схема та взаємозв'язок управління витратами на підприємстві.
4. Принципи управління витратами.
5. Завдання та основні ознаки класифікації витрат.
6. Основні ознаки класифікації витрат.
7. Класифікація витрат на виробництво.
8. Залежність витрат від обсягів виробництва.

9. Точка беззбитковості на основі аналізу „витрати – випуск - прибуток”. Маржинальний прибуток.
10. Точка беззбитковості та визначення короткотермінового результату на основі сум покриття.
11. Графіки беззбитковості: на основі змінних витрат, з диференціацією постійних витрат за рівнями покриття, з диференціацією постійних витрат за статтями витрат.
12. Альтернативні витрати, релевантність та прийняття управлінських рішень.
13. Основні завдання планування витрат.
14. Попередня оцінка витрат. Інтервал допустимих витрат на виробництво та реалізацію продукції.
15. Поточні кошториси витрат на виробництво, витрат на утримання функціональних відділів та служб. Комплексні та цільові кошториси.
16. Витрати по стадіям життєвого циклу продукту. Поетапний (постадійний) склад витрат.
17. Визначення та нормування витрат з метою стабілізації та зниження. Основні групи методів розрахунку окремих елементів витрат.
18. Склад витрат на якість. Класифікація витрат на якість.
19. Співвідношення рівня витрат та необхідної якості продукції.
20. Використання функціонально-вартісного аналізу для зниження витрат на продукцію.
21. Види запасів на підприємстві.
22. Оцінка матеріальних запасів при їх списанні на витрати виробництва та витрати обігу.
23. Вплив управління запасами на витрати підприємства та економічний результат його роботи.
24. Калькулювання собівартості. Види калькуляцій. Методи калькулювання собівартості продукції.
25. Аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції. Склад робіт за аналізом витрат на підприємстві.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. опорний конспект лекцій
2. методичні вказівки
3. запитання і завдання до заліку

**7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали,
у т.ч. для студентів з інвалідністю**

**7.2. Глосарій
(термінологічний словник)**

Адміністративно-управлінські витрати [The administrative and managerial charges] - витрати на утримання апарату управління та його обслуговування. Вони включають заробітну плату працівників адміністративно-управлінського персоналу, охорони, нештатних працівників, інші витрати адміністративно-управлінського призначення (відрахування у пенсійний фонд, фонд соціального страхування, інші фонди згідно з чинним законодавством, утримання легкового автотранспорту, вартість службових відряджень, канцелярські, друкарські, поштові, телефонно-телеграфні витрати та на утримання й поточний ремонт будівель тощо).

Активи (Assets) - усе чим володіє підприємство (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та майно підприємства). Існує три види активів: 1) оборотні фонди - готівка та кошти, які можуть бути досить швидко трансформовані в готівку (як правило, протягом року); 2) основні фонди з довгим терміном служби, що використовуються підприємством при виробництві товарів і послуг (наприклад, будівлі, споруди, земля, обладнання); 3) інші активи, які включають такі нематеріальні активи, як патенти і торгові знаки (що не мають натурально-речової форми, але цінні для підприємства), капіталовкладення в інші компанії або довготермінові цінні папери, „витрати майбутніх періодів” і різні інші активи (в залежності від профілю того чи іншого підприємства).

Акциз [The excise] (фр. accise, від латин, acci-dere - урізати) - один із різновидів здійснюваних державою податків (зборів), не пов'язаних з одержанням прибутку підприємцем (товаровиробником, торговцем). Це найпоширеніші державні непрямі (побічні) податки (збори) на певні продукти масового попиту (предмети розкоші, тютюн, горілчані вироби, коштовні метали та ін.), які стягують з виробників чи продавців товарів. Акциз включається у ціну товару, яку сплачує споживач товару, його розмір і сума стягуються у державний чи місцевий бюджети. Часто застосовується на окремі імпортовані товари з метою захисту внутрішнього ринку й підтримки вітчизняного товаровиробника.

Акціонерне товариство [Joint-stock company] - господарське товариство, статутний капітал якого поділено на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства. Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів.

Акція [The action(share)] (латин., actio - дія, дозвіл) - цінний папір, який засвідчує факт внесення коштів у статутний фонд акціонерного товариства фізичною чи юридичною особою і підтверджує членство в даному товаристві. Акції випускаються без зазначення терміну дії (обігу).

Амортизаційний період [The amortisation period] - економічно доцільний термін експлуатації основних фондів, який визначається залежно від їх видів і груп з урахуванням морального зношення, умов експлуатації та інших факторів. У загальному випадку амортизаційний період означає величину, зворотну річній нормі амортизації.

Амортизаційний строк [Amortisation term] - дата, термін повного погашення вартості засобів виробництва за рахунок амортизаційних відрахувань. Як правило, встановлюється державою, і за його допомогою обчислюється норма амортизації.

Амортизаційний фонд [Amortisation fund] - цільовий фонд накопичення фінансових коштів, який утворюється за рахунок амортизаційних відрахувань і призначається для відтворення основних фондів (устаткування, машин, будівель тощо), котрі в процесі виробництва піддаються фізичному та моральному зносу, через що втрачають частину споживної вартості.

Амортизаційні відрахування [Amortisation deductions] - відрахування частини вартості основних фондів для відшкодування їх зносу, тобто для їх відтворення, шляхом віднесення (списання) на собівартість продукції згідно з існуючими нормами.

Амортизація [Amortization] (латин. amortisatio - погашення, від mors (mortis) - смерть) - поступове зношування основних фондів (обладнання, приміщень, будівель) і перенесення цієї частини їх вартості на собівартість виготовленої за їх участю продукції, наданих послуг з метою нагромадження коштів на поновлення основних фондів (для наступного інвестування заміни обладнання, устаткування замість зношених основних фондів).

Аналіз беззбитковості [The analysis notunprofitability] - здійснюється з метою визначення кількості одиниць товару, необхідної для продажу, чи обсягу реалізації послуг, аби окупити всі витрати.

Аналіз виконання фінансового плану підприємства [The analysis of performance of the financial plan of the enterprise] – дії, спрямовані на вивчення планових і звітних показників фінансової діяльності підприємства (фірми) за певний період з метою оцінки фінансового стану та визначення шляхів його поліпшення. Здійснюються завдяки вивченню фінансової звітності, балансу, прибутків і видатків, надходження і витрат коштів та інших документів.

Аналіз господарської діяльності [The analysis of economic activity] - комплексне вивчення результатів практичної роботи підприємств (фірм) за певний період, оцінка ефективності діяльності з метою виявлення резервів та визначення шляхів діяльності й надання необхідної інформації для оперативного керівництва різними ланками діяльності, одержання передбачених планом (бізнес-планом) показників.

Аналіз фінансового стану [The analysis of a financial condition] - комплекс дій щодо вивчення й аналізу результатів фінансово-господарської діяльності організацій, підприємств, фірм з метою визначення ступеня ефективності використання основних фондів і оборотних коштів для реалізації програм (статутних завдань) організацій, установ, виявлення можливих недоліків, порушень, невикористаних резервів підвищення результативності діяльності.

Баланс бухгалтерський [Balance accounting] - одна з найважливіших форм бухгалтерської звітності, що відображає стан, обсяги, склад, розміщення, використання і джерела формування матеріальних, фінансових засобів підприємств, організацій, установ різних форм власності на певну дату - найчастіше на кінець і початок облікового (звітного) періоду. Він складається

з двох частин: активної (лівої) та пасивної (правої). Активи відображають склад і розміщення засобів підприємства (фірми), а пасиви - джерела їх утворення і розміщення. В обох частинах розглядаються з різних позицій одні й ті ж ресурси, тому ці частини між собою сумарно збігаються.

Балансова вартість [Balance cost] - вартість основних та оборотних коштів підприємства на певний час. Розраховується як початкова вартість придбаного капіталу (об'єкта), за якою він обліковується у балансі, мінус нагромаджена сума зносу.

Балансовий прибуток [Balance profit] - показник результативності (ефективності) виробничої, торговельної (комерційно-підприємницької) діяльності за певний період, що знаходить відображення у бухгалтерському балансі. Це загальна сума прибутку установи, одержана від усіх видів підприємницької (виробничої або невиробничої) діяльності за певний час.

Банкрутство (Bankruptcy) — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Безнадійні борги [The hopeless debts] - дебіторська заборгованість, одержати яку визнано неможливо.

Бухгалтерська звітність [The accounting reporting] - система узагальнених підсумкових показників бухгалтерського обліку, яка відображає рівень розвитку та господарсько-фінансовий стан підприємства або організації.

Валовий дохід [The total income] - обчислений у грошовому виразі сумарний річний дохід підприємства, фірми, одержаний у результаті виробництва і продажу продукції, товарів, послуг. Валовий дохід визначається як різниця між грошовим викупом від продажу товару й матеріальними затратами на його виробництво.

Валовий оборот [Total revolution] - сумарна вартість усього обсягу продукції, виготовленої підприємством за певний проміжок часу, найчастіше за рік. Включає не тільки незавершене виробництво, а й внутрішній оборот підприємства, виконання робіт виробничого характеру.

Валовий прибуток [Total profit] - сума грошових надходжень підприємства, одержана внаслідок його виробничо-господарської діяльності мінус (вирахування) усі витрати. Обчислюють як різницю між надходженням від реалізації товарів і послуг та затратами на їх виробництво й реалізацію.

Валові витрати [General(common) costs] є сумою постійних і змінних витрат за кожного конкретного обсягу виробництва.

Виробничі основні фонди [Industrial fixed capital] - сукупність ресурсів, засобів праці, що становлять матеріальну базу виробництва, забезпечують випуск продукції, відтворення виробництва. Поступово зношуючись, протягом тривалого періоду, вони переносять частково свою вартість на собівартість продукції. До виробничих основних фондів належать виробничі споруди, виробнича техніка, агрегати, машини, транспортні засоби, виробничий та господарський інвентар тощо.

Виручка [The proceeds] - гроші, одержані (виручені) підприємством, фірмою, підприємцем від продажу товарів і послуг; виторг від реалізації продукції.

Витрати виробництва [Production costs] - витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції.

Витрати грошові [The charges money] - витрати грошей, здійснені в результаті залучення чи використання обігових фондів.

Витрати експлуатаційні [Costs operational] - витрати, пов'язані з експлуатацією обладнання, машин, транспортних засобів, використанням і застосуванням різних видів засобів виробництва і предметів господарського призначення.

Витрати загальні [The charges general(common)] - 1. Загальна сума витрат, пов'язана з випуском і збутом конкретного виду продукції або на спорудження й здачу в експлуатацію будівельного об'єкта. 2. Матеріальні й фінансові витрати на випуск кількох (багатьох) видів продукції чи спорудження кількох будівель, які розподіляються (членуються) диференційовано на кожну окрему одиницю.

Витрати калькуляційні [Costs calculation] - витрати, обчислені на основі калькуляцій, складених кошторисів, виходячи з реальних, нормативних, планових, прогнозованих витрат у розрахунку на одиницю виробленої продукції, що пов'язані з функціонуванням підприємства.

Витрати майбутніх періодів [The charges of the future periods] - витрати, пов'язані з підготовкою і ходом реалізації перспективних програм випуску продукції або будівництва промислових і житлових об'єктів.

Витрати на оплату праці [The charges on payment of work] - суми виплат на заробітну плату за виконану роботу робітників і службовців разом з різними нарахуваннями, у т. ч. податками. Також різні види доплат: за роботу у позаурочний робочий час, у нічний час, у вихідні й святкові дні, за сумісництво, невикористані відпустки тощо. Ці суми включаються у витрати обігу і собівартість продукції.

Витрати непрямі [Costs indirect] - витрати, які входять у собівартість виробленої продукції опосередковано за допомогою спеціальних розрахунків, розподільних коефіцієнтів (напр. витрати, пов'язані з виготовленням додаткових приладів, або частина витрат на один різновид продукції при одноразовому виготовленні кількох видів виробів). Сюди належать також витрати майбутніх періодів.

Витрати обігу [Costs of the reference(manipulation)] - витрати, пов'язані зі збутом і придбанням товарів, з переміщенням у сфері обігу. Всі вони безпосередньо пов'язані з купівлею-продажем товару і обумовлені актом купівлі-продажу.

Витрати плюс [Costs plus] - метод розрахунку ціни як суми витрат плюс прибуток. Визначається як процент понад витрати.

Витрати податкові [The charges tax] - 1. Витрати суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язані зі сплатою податків. 2. Витрати (втрати)

держави внаслідок встановлення пільг платникам податків, надання додаткових пільг суб'єктам підприємницької діяльності.

Витрати позавиробничі [The charges non-productive] - витрати, пов'язані з післявиробничою реалізацією продукції, що входять у її собівартість, збільшуючи ціну.

Витрати приведені [The charges given] - опосередкований показник оцінки ефективності використання основних фондів і оборотних засобів. Характеризується відношенням вартості основних фондів і оборотних засобів до загальної суми виготовленої продукції, а в торгівлі - відношенням усіх торгових витрат до загальної суми товарообороту (проданих товарів).

Витрати прямі [Costs straight linees] - виробничі витрати, пов'язані з випуском певного виду продукції чи спорудженням конкретного об'єкта. Вони входять безпосередньо у собівартість.

Витрати реалізації [Costs of realization] - загальні суми витрат, пов'язаних з реалізацією виробленої продукції, послуг. Вони входять у собівартість продукції і впливають на розмір цін.

Витрати умовно-постійні [Costs conditional - constant] - витрати, величина яких не залежить або мало залежить від зміни обсягу виробництва продукції, робіт, послуг.

Витрати фінансові [Costs financial] - витрати, проведені в результаті залучення грошових фондів, використання грошових коштів.

Власний капітал [The own capital] - 1. Належність матеріальних і нематеріальних цінностей певній юридичній або фізичній особі і забезпеченість правом вільно розпоряджатись ним. 2. Частка загального капіталу фірми, акціонерного товариства, що належить окремій фізичній чи юридичній особі. Власний капітал (П(С)БО 1) - частина в активах підприємства, що залишається після вираховування його зобов'язань.

Власні кошти [Own means] - наявні у суб'єктів підприємницької і непідприємницької діяльності власні гроші та інші матеріальні цінності, що належать певним власникам (окрім орендованих, позичених, винайманих).

Готова продукція [Ready production] - виготовлена на підприємстві, завершена продукція, підготовлена до відправлення, продажу.

Грошовий потік [Cash Flow] - грошові надходження підприємства мінус його грошові виплати за певний період.

Дебіторська заборгованість [Accounts Receivable] - сума боргів, що належить підприємству (фірмі, компанії) і виникла внаслідок невиконання комерційно-господарських, фінансово-грошових зобов'язань з боку юридичних чи фізичних осіб, які є боржниками (дебіторами).

Динаміка економічних показників [Dynamics(changes) of economic parameters] - характер зміни економічних показників у часі, що визначається шляхом складання (побудови) й аналізу їх динамічних рядів. Подібні ряди являють собою сукупність значень показників у різні послідовно зростаючі роки (місяці).

Довгострокова позика [Long-term loan] - позика, надана на тривалий період, на строк понад 5 років для реалізації (фінансового забезпечення) підприємницьких програм.

Дохід [The income] - у широкому значенні - будь-яке надходження коштів чи одержання матеріальних цінностей, які мають грошову вартість. Наприклад, дохід компанії можна характеризувати, як збільшення її активів або зменшення зобов'язань, що ведуть до зростання власного капіталу.

Дохід, що оподатковується [The income taxable] - доходи юридичних і фізичних осіб, з яких вони зобов'язані сплачувати податки й збори відповідно до чинного законодавства.

Доходи майбутніх періодів [The incomes of the future periods] - доходи, одержані компанією, фірмою у нинішньому звітному періоді, але віднесені згідно з бухгалтерським обліком до майбутніх періодів.

Запозичений капітал, заборгованість [debt] — грошові суми або інше майно, яке приватна особа або організація заборгувала іншій приватній особі або організації.

Затрати [Expense] — витрати, які виникли в процесі виробництва товарів і виконання послуг з метою одержання прибутків, які відносяться до даного звітного періоду і включають як прямі витрати і накладні видатки, так і неопераційні витрати, наприклад, виплату відсотків по кредитах. Затрати — це зменшення власного капіталу підприємства протягом звітного періоду в результаті діяльності цього підприємства, тобто це ресурси, які були використані або спожиті протягом даного звітного періоду.

Збитки [Losses] — суми втрачених активів, наприклад, через втрати, крадіжки або зобов'язання, які виникли, скажемо, в результаті судового процесу.

Змінні витрати [Variable Costs] — витрати, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва. Динаміка їх нерівномірна: починаючи з нуля, вони спочатку зростають дуже швидко разом зі зростанням виробництва. З подальшим розширенням обсягів виробництва виникає фактор економії, і змінні витрати зростають повільніше, ніж збільшується обсяг продукції.

Зобов'язання [Liabilities] - вимоги, які висувуються до активів підприємства кредиторами або іншими словами нерегульована заборгованість підприємства. Зобов'язання (П(С)БО 1) - заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Інші витрати [Other charges] - витрати, котрі поряд з основними (матеріали, енергетичні засоби, заробітна плата, амортизаційні відрахування та ін.) також впливають на підвищення собівартості продукції (робіт, послуг). До інших витрат належать: податки, збори та обов'язкові платежі податкового характеру, що відносяться на витрати виробництва та обігу; проценти за короткострокові кредити банків; оплата послуг зв'язку, банків, обчислювальних центрів; плата за сторожову і пожежну охорону; плата за

підготовку і підвищення кваліфікації кадрів; витрати на рекламу; витрати на відрядження; представницькі витрати.

Калькуляція [Accounting] - один із різновидів структурного (постатейного) розрахунку складових від загальних витрат на одиницю виробничої (товарної) продукції, окремої роботи, послуги. Розраховується у вартісних і натуральних показниках за певною формою. Калькуляція включає такі види структурних постатейних витрат: сировина і матеріали, витрати електроенергії, заробітна плата, податки, відрахування, витрати на технічне обслуговування, на реалізацію, амортизаційні відрахування та ін.

Капітал [The capital] - 1. Економічна категорія, що виражає суспільно-виробничі відносини. 2. Вартість, яка внаслідок обороту та ефективного використання приносить додаткову вартість, прибуток (додатковий капітал). 3. Все, що має здатність приносити дохід, або ресурси, створені людьми для виробництва товарів та послуг і вкладені у бізнесову справу, діло. 4. Діюче джерело доходу у вигляді засобів виробництва (фізичний капітал). Під грошовим капіталом розуміють кошти, за допомогою яких купують фізичний капітал. Капітальні вкладення матеріальних засобів і грошей в економіку, у виробництво називають також інвестиціями.

Капітал активний [The capital active] - капітал, вільний від зобов'язань і боргів.

Капітал акціонерний [The capital joint-stock] - базовий, початковий, основний капітал акціонерного товариства, що створюється за рахунок випуску і продажу акцій. Становить сукупність об'єднаних індивідуальних капіталів і є різновидом недержавної (колективної, приватної) власності, що йменується акціонерною, корпоративною власністю.

Капітал амортизаційний [The capital amortisation] - капітал, що призначений для відтворення основних засобів виробництва і створюється за рахунок амортизаційних відрахувань.

Капітал позичковий [The capital extra] - капітал, що створюється за рахунок отримання кредитів, випуску та продажу облігацій, одержання коштів за іншими видами грошових зобов'язань.

Капіталовкладення [Capital investments] - сукупність економічних ресурсів, які використовуються для відтворення основних засобів.

Коефіцієнт [Factor] – (той, що виробляє) - 1. Показник, фактор, параметр, що являє собою відношення двох однорідно обчислених величин. 2. Сталий або відомий числовий множник при іншій, звичайно змінній або невідомій величині. 3. Відношення двох значень незмінної величини.

Короткостроковий кредит [The short-term credit] - 1. Грошовий кредит, що його надають банківські установи підприємствам, господарським організаціям та окремим громадянам на строк до одного року для задоволення їх виробничих потреб у додаткових оборотних коштах.

Кредитори [The creditors] - особи (громадяни або юридичні особи), які надають в позичку гроші або продають в борг товари і мають право вимагати від боржника (дебітора) сплати боргу.

Кредиторська заборгованість, рахунки до оплати (Accounts Payable) - суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит. В балансі підприємства записуються як короткотермінові зобов'язання, які повинні бути оплачені протягом одного року.

Кредитоспроможність [Credit status] - сукупність фінансових і матеріальних можливостей одержання і сплати кредиту в установлені терміни й у повній сумі. Визначається наявністю у підприємства (організації) відповідних коштів, обсягів основних фондів і оборотних засобів (ліквідних активів) для гарантування своєчасної сплати передбачених договором позичених сум.

Ліквідаційна вартість [Liquidating cost] - надходження від продажу основних засобів, придатних будівельних матеріалів, деталей, металообробку, що залишилися після припинення функціонування об'єкта.

Ліквідація [Liquidation] - припинення діяльності акціонерного товариства, компанії, фірми у зв'язку із закінченням строку, на який вони були створені, за рішенням загальних зборів, вищого органу (для державних підприємств) або за рішенням суду.

Ліквідні активи [Liquid actives] - 1. Засоби, які можна легко реалізувати, перетворивши їх у гроші.

Ліквідні кошти (Liquidity) - наявний грошовий капітал і активи, близькі до наявності з точки зору можливості перетворення їх в наявний капітал з найменшими втратами. Можливість компанії оплатити свої поточні зобов'язання.

Матеріальні активи [Tangible Assets] - активи, які можна побачити або доторкнутися до них, мають матеріальну форму. До довготермінових матеріальних активів часто відносять нерухоме майно та основні виробничі засоби.

Матеріальні витрати [Material costs] - частина витрат виробництва, куди входять витрати на сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, енергію та інші види витрат, прирівняних до матеріальних.

Менеджмент фінансовий [Management financial] - система комплексного управління фінансовими ресурсами організацій, фірм, починаючи від визначення схем фінансової структури, її складу, обсягів, фінансових коштів; виявлення основних і альтернативних джерел надходження фінансових ресурсів, оцінки їхньої структури, включаючи вибір механізмів, їх ефективний розподіл, реалізацію та використання.

Моральне старіння [Obsolescence] - знецінення основних засобів виробництва через застарілість, відсталість від показників світового рівня основних техніко-технологічних характеристик.

Моральний знос основних засобів [Obsolescence of the basic means] - старіння основних засобів виробництва через те, що їхні технічні параметри відстають від новітніх досягнень науково-технічного прогресу; відбувається їх знецінення, зниження реальної вартості, ціни.

Нагромаджений знос [The saved deterioration] - сукупне зношення основних засобів за весь час їх експлуатації, а також довготермінових активів, визначених як накопичення зносу за попередні періоди.

Невиробничі витрати підприємств [Non-productive costs of the enterprises] - витрати підприємств, пов'язані з реалізацією і збутом продукції (напр., експедиційно-транспортні), а також інші витрати, що не належать до виробничих, такі як відрахування чи витрати на науково-дослідні роботи, на підготовку кадрів тощо.

Незавершене будівництво [The uncompleted construction] - недобудовані й не здані в експлуатацію споруди, їхні конструктивні елементи, а також змонтоване устаткування, що його прийняв і оплатив замовник, на об'єктах, не зданих в експлуатацію. До незавершеного будівництва належать і об'єкти фактично введені в дію, але через недоробки не прийняті приймальною комісією до експлуатації.

Незавершене виробництво [The uncompleted manufacture] - предмети праці, що не є готовою продукцією і перебувають у процесі виробництва. Незавершене виробництво є частиною оборотних засобів і за ступенем готовності посідає проміжне місце між сировиною і напівфабрикатами або між напівфабрикатами й готовою продукцією.

Нематеріальні активи [Non-material actives] - цінності, що належать підприємствам і організаціям, у вигляді цінних паперів, патентів, технологічних і технічних новітніх досягнень, проектів, інших об'єктів інтелектуальної власності, орендні та інші права, які називають невідчутними цінностями. Нематеріальні активи не є речовими об'єктами, але мають вартісну, грошову оцінку.

Ненормовані оборотні кошти [The not normalized turnaround means] - кошти, що знаходяться у сфері обігу і не плануються. До них належать: кошти, вкладені у відвантажені товари, строки оплати яких не наступили; в товари відвантажені, але не оплачені вчасно покупцями; у відвантажані товари, що знаходяться на відповідальному збереженні у покупців; кошти на розрахункових рахунках у банку, на акредитивах тощо.

Неплатоспроможність [Insolvency] - неспроможність підприємства, організації чи установи своєчасно платити за своїми зобов'язаннями, що впливають з їх господарської діяльності. Поняття неплатоспроможності використовують у практиці для визначення незадовільного фінансового стану суб'єктів господарювання, що веде до банкрутства.

Нерозподілений прибуток [The not distributed(not allocated) profit] - прибуток акціонерного товариства, компанії, що залишається після сплати податків і виплати дивідендів для потреб розширеного відтворення.

Норма оборотних засобів [Norm of turnaround means] - економічно обґрунтований мінімальний розмір запасів товарно-матеріальних цінностей, достатній для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції. Обчислюється, як правило, в днях.

Норма прибутку [Rate of return] - відношення додаткової вартості до загальної суми авансованого капіталу, виражена у процентах. Характеризує

ефективність використання капіталу, прибутковість підприємства. Здебільшого застосовується у системі планово-адміністративної економіки.

Норми амортизації [Norms of amortization] - річний розмір амортизаційних відрахувань, виражений у відсотках до первісної вартості основних фондів. У деяких галузях промисловості (гірничодобувна, вугільна, нафтодобувна, промисловість нерудних матеріалів та ін.), специфічні умови яких не дають можливості обчислювати амортизацію у відсотках до вартості основних фондів, норму амортизації встановлюють у грошовій формі на тонну видобутих копалин.

Оборотний капітал [Working capital] - 1. Частина продуктивного капіталу, вартість якого цілком переноситься на вироблений товар і повністю повертається власникові капіталу у грошовій формі після реалізації товару (вартість сировини, палива, допоміжних матеріалів, робочої сили тощо). 2. Готівка, цінні папери, матеріально-виробничі запаси, нереалізована готова продукція, короткострокова заборгованість інших підприємств даному підприємству - тобто найбільш рухлива частина капіталу підприємства, яка легко трансформується (на відміну від основного капіталу) в грошові кошти.

Оборотні активи [Turnaround actives] - оборотні кошти підприємств, фірм, компаній, що відображаються в активі їхнього бухгалтерського балансу.

Оборотні засоби [Turnaround means] - сукупність оборотних фондів виробництва й фондів обігу, що беруть участь у виробничому процесі. За структурою оборотні засоби поділяють на матеріальні й грошові.

Оборотні фонди [Circulating capitals] - частина виробничих фондів, які повністю використовуються в кожному виробничому циклі, повністю переносять свою вартість на створену продукцію і для продовження виробництва відтворюються в натуральній і у вартісній формі після кожного виробничого циклу. Оборотні фонди складаються з двох частин: предметів праці, що перебувають на підприємстві у вигляді виробничих запасів (сировина, основні й допоміжні матеріали, паливо й пальне, куплені напівфабрикати, тара й тарні матеріали, запасні частини для поточного ремонту основних фондів); предметів праці, що вступили в процес виробництва (незавершене виробництво й витрати на освоєння нової продукції, напівфабрикати власного виробництва).

Обсяг виробництва [Volume of manufacture] - кількість виготовленої продукції та виконаних робіт за певний період часу (рік, півріччя, квартал, місяць) на певному рівні (підприємство, об'єднання, галузь, народне господарство в цілому).

Обсяг реалізованої продукції [Volume of realized production] - показник, що виражає кількість реалізованої продукції за певний період (рік, півріччя, квартал, місяць).

Операційні витрати [Operational costs] - витрати об'єктів господарювання, що не пов'язані безпосередньо з розширенням виробництва й не включаються у собівартість продукції. До операційних витрат відносять витрати на дослідно-конструкторські роботи, винахідництво й раціоналізацію, експериментальне будівництво, геологорозвідувальні роботи, організацію с.-

г. виставок тощо. Операційні витрати фінансують, головним чином, з власних коштів.

Операційні доходи [The operational incomes] - надходження до банків, компаній від проведених за певний період фінансових, виробничих і господарських операцій. Операційні доходи включають чистий виторг від продажу, проценти з кредитів і вкладів, орендні платежі, комісійні збори та інші грошові надходження.

Основний капітал [Fixed capital] - узагальнюючий показник, що характеризує в грошовому вираженні увесь капітал підприємства, компанії (як фізичний, так і грошовий). Основний капітал включає довгофункціонуючі матеріальні цінності (земельну власність, будівлі, устаткування), фінансові вкладення (власні цінні папери, вкладення в інші підприємства, борги інших підприємств), нематеріальні активи (патенти, ліцензії, товарні знаки, проекти).

Основні засоби [The basic means] - сукупність засобів праці, що діють протягом тривалого періоду й у процесі виробництва (відтворення) поступово переносять свою вартість на виготовлений продукт. Вони відображають рівень розвитку продуктивних сил. До основних засобів належать земля, виробничі споруди, технічні й транспортні засоби, машини та обладнання.

Основні фонди [Fixed capital] - засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів і поступово, в міру зношування, переносять свою вартість на вироблену продукцію, зберігаючи при цьому свою натуральну форму. Вони поділяються на виробничі й невиробничі. До складу виробничих входять такі види засобів праці: виробничі споруди, силові й робочі машини, транспортні засоби, вимірювальні та регулювальні прилади, пристрої та лабораторне устаткування, інструменти й господарський інвентар (що використовують більше року), робоча й продуктивна худоба, маточне поголів'я птиці й бджолосім'ї, багаторічні насадження та ін. До складу невиробничих належать: будинки й споруди, устаткування й транспортні засоби установ та організацій житлово-комунального господарства, культурно-побутового обслуговування населення, охорони здоров'я, освіти, науки, мистецтва, управління та оборони.

Пасиви балансу [Passives of balance] - одна з двох частин бухгалтерського балансу, звичайно права, в якій на певну дату відображено джерела утворення коштів підприємства, організації, установи.

Період окупності [Payback Period] — кількість часу, необхідна для покриття витрат на той чи інший проект або для повернення коштів, вкладених підприємством за рахунок коштів, одержаних в результаті основної діяльності по даному проекту.

Первісна вартість основних фондів [Initial cost of a fixed capital] - сукупність грошових витрат, пов'язаних з виготовленням або придбанням основних фондів, включаючи витрати на транспортування і монтаж.

Підприємство [The enterprise] - самостійна господарсько-адміністративна самофінансована і самоуправлінська одиниця - юридична особа, яка здійснює виробничі, комерційні, торговельні та інші функції, надає послуги з метою одержання прибутку.

Платоспроможність [Payment ability] - здатність держави, юридичних і фізичних осіб повністю виконувати свої зобов'язання щодо платежів, наявність у них для цього необхідних коштів.

Позикові кошти [Extra means] - кошти, одержані як позика на певний строк.

Постійні витрати [Fixed Costs] — витрати, величина яких не змінюється залежно від зміни обсягу випуску продукції і які фірма повинна сплачувати навіть тоді, коли вона нічого не виготовляє. До них належать грошові витрати на експлуатацію будівель, споруд і обладнання, орендна плата, виплата відсотків за кредитом, заробітна плата апарату управління, витрати на охорону.

Поточна вартість основних засобів [Current cost of the basic means] - вартість основних засобів, активів, обчислена з урахуванням зношення, залишкова вартість основних фондів.

Поточні витрати [The current costs] - грошові витрати на товари та послуги, призначені для щоденного використання або споживання.

Прибуток [Profit] - грошове вираження частини чистого доходу, який створюється на підприємствах і використовується державою та підприємствами для розвитку виробництва і забезпечення соціальних потреб членів колективу.

Прибуток бухгалтерський [Profit accounting] - прибуток від підприємницької діяльності, розрахований за бухгалтерськими документами без врахування документально незафіксованих витрат самого підприємства (підприємця), у т. ч. втраченої вигоди; обчислюється як різниця між ціною (доходами від продажу) і витратами за бухгалтерськими документами.

Прибуток на власний капітал [Return on Equity (ROE)] — коефіцієнт, що одержується діленням суми чистого прибутку на суму власного капіталу компанії.

Прибуток чистий [Profit pure(clean)] - прибуток, що залишається в розпорядженні фірми (окремого підприємця) після сплати податків, відрахувань, обов'язкових платежів.

Продуктивність [Productivity] - показник ефективності виробництва, що характеризує випуск продукції в розрахунку на одиницю використаних ресурсів, інших факторів виробництва.

Продуктивність праці [Productivity of work] - показник ефективності використання ресурсів праці. Вимірюється кількістю продукції в натуральному або грошовому вираженні, виробленої одним працівником за певний час (годину, день, місяць, рік).

Реалізація продукції [Realization of production] - відпуск товарів і одержання за них грошової оплати. Відбувається між підприємствами-виробниками і підприємствами-споживачами згідно з господарськими угодами.

Реалізована продукція [Realized production] - обсяг проданої підприємством за певний час і оплаченої покупцем продукції.

Резервний капітал [The reserve capital] - частина власного капіталу компанії, що створюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку. Резервний капітал є джерелом для соціального розвитку підприємства, відшкодування втрат, а також для виплати дивідендів і поповнення капіталу у випадках недостатності прибутку.

Рентабельність [Profitability] (від нім. rentabel - дохідний) - ефективність, прибутковість, дохідність підприємства або підприємницької діяльності. Кількісно рентабельність обчислюється діленням прибутку на витрати.

Рентабельність активів [Profitability of actives] - показник рівня використання активів підприємства, компанії, який визначається відношенням отриманого прибутку до суми активів.

Рентабельність власного капіталу [Profitability of the own capital] - показник ефективності використання власного капіталу, який обчислюється діленням отриманого від вкладення капіталу прибутку на суму вкладеного капіталу.

Рентабельність основного капіталу [Profitability of a fixed capital] - показник ефективності використання основного капіталу підприємства, компанії, який обчислюється відношенням отриманого прибутку до суми основного капіталу.

Рентабельність підприємства [Profitability of the enterprise] - показник використання основних засобів підприємства, його виробничих ресурсів. Загальна рентабельність підприємства визначається як відношення прибутку до середньої вартості основних і оборотних коштів.

Рентабельність продажу [Profitability of sale] - показник, що характеризує дохідність операцій від продажу товарів. Визначається відношенням прибутку, отриманого від продажу, до вартості проданих товарів.

Рентабельність продукції [Profitability of production] - показник, який характеризує економічну вигідність продукції і визначається відношенням прибутку від її реалізації до повних витрат (собівартості) на її виробництво та обіг.

Ресурси фінансові [Resources financial] - грошові фонди фінансової системи, які використовуються для забезпечення безперебійного функціонування і розвитку економіки, на соціально-культурні потреби, потреби оборони й управління. Поділяються на централізовані (макроекономічний рівень) і децентралізовані (мікроекономічний рівень).

Річний баланс [Annual balance] - один із видів бухгалтерського звітного балансу підприємства, фірми, компанії, що містить баланс доходів і видатків, прибутків і збитків тощо.

Рух грошових коштів [Movement of money resources] - зміна сум грошових коштів на банківських рахунках фізичних і юридичних осіб. перехід грошей від одного власника до іншого.

Самофінансування [Self-financing] - здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, за якою не тільки поточні витрати, а й капіталовкладення забезпечуються за рахунок власних фінансових джерел.

Собівартість продукції [The cost price of production] - сума грошових витрат підприємства (фірми) на виробництво і збут продукції. Всі витрати поділяють на виробничі і позавиробничі. До виробничих належать витрати на сировину, матеріали, енергетичні ресурси, амортизаційні відрахування, заробітну плату, відрахування на соціальне страхування, сплату податків, процентів за кредит. До позавиробничих витрат належать витрати, пов'язані зі збутом продукції, оплата маркетингових послуг, відрахування у бюджетні фонди, на підготовку і підвищення кваліфікації кадрів, на соціальний розвиток підприємств.

Статутний капітал [The authorized capital] - зафіксований у статуті акціонерного товариства, компанії вихідний капітал у грошовому вираженні, що створюється за рахунок виторгу від продажу акцій, приватних вкладів засновників, державних вкладів. Внесок у статутний капітал може здійснюватися не тільки у вигляді грошей, а й у майновій формі (будівлі, земля), а також у формі об'єктів інтелектуальної власності (патенти, ліцензії, проекти).

Статутний фонд [The authorised capital] - сукупність грошових ресурсів, майна та інших матеріальних засобів, яка необхідна для започаткування і здійснення діяльності підприємства (організації, установи). Створюється за рахунок внесків (паїв) засновників підприємства, грошових надходжень від продажу акцій, державних коштів, приватних вкладів, частини доходів даного підприємства тощо.

Стійкі пасиви [Steady passives] - суми постійної нормальної кредиторської заборгованості, які за умов їх використання прирівнюють до власних оборотних коштів. До стійких пасивів належать: заборгованість із заробітної плати та відрахувань на соціальне страхування, резерви наступних платежів, зобов'язання перед кредиторами щодо оплати продукції часткової готовності та деякі інші види кредиторської заборгованості.

Точка беззбитковості [Break-Even Point] - об'єм або рівень операцій, при якому сукупний дохід дорівнює сукупним витратам, тобто це точка нульового прибутку або нульових збитків.

Управління активами [Management of actives] - діяльність фірми щодо прибуткового (з мінімальним ризиком) розміщення власних і залучених коштів. Розрізняють управління поточними активами, управління оборотним і основним капіталом, перетворення ліквідних активів у фактори виробництва, розподіл потреби в новому устаткуванні, ефективність придбання тощо.

Фізичне зношення основних фондів [Physical deterioration of a fixed capital] - часткова чи повна втрата основними фондами споживних властивостей і вартості в процесі їх експлуатації, під впливом навколишнього середовища.

Фінансовий звіт компанії [The financial report of the company] - обов'язкова форма звіту компанії, фірми, яка передбачена законодавством більшості країн світу. Він містить фінансовий баланс за звітній період, звіт про прибутки і збитки компанії, зведену доповідь керівництва компанії.

Фінансовий звіт подається на розгляд зборів акціонерів і на вимогу державних фінансових органів.

Фінансовий контроль [The financial control] - 1. Контроль за веденням фінансової документації, її відповідності встановленим нормам і правилам. 2. Контроль за дотриманням законів і нормативних актів при здійсненні фінансових операцій, угод юридичними і фізичними особами.

Фінансовий план [The financial plan] - програма забезпечення потреб економіки країни, галузі, об'єднання, підприємства у фінансових ресурсах, їхнього формування і розподілу. Розробляється у формі балансу прибутків і витрат.

Фінансовий стан [Financial condition] - стан економічного суб'єкта (держави, регіону, підприємства, фірми, підприємця, сім'ї), що характеризується наявністю у нього фінансових ресурсів, забезпеченням грошовими засобами, необхідними для господарської діяльності та здійснення грошових розрахунків з іншими суб'єктами.

Фінансові відносини [The financial attitudes(relations)] - економічні зв'язки, взаємовідносини, виражені у грошовій формі.

Фінансові зобов'язання [The financial obligations] - зобов'язання, зумовлені договірно-фінансовими відносинами підприємств, компаній, фірм (обов'язкові платежі, розрахунки тощо).

Фінансові інструменти [Financial tools] - різноманітні види фінансів ринкової економіки: цінні папери, грошові зобов'язання, валюта, ф'ючерси, опціони тощо.

Фінансові показники [Financial parameters] - показники результативності фінансової діяльності підприємницької структури і, у першу чергу, використання фінансових ресурсів, які характеризують різні напрями діяльності, пов'язані з нагромадженням і використанням грошових фондів. Відношення власного капіталу до загальної балансової суми капіталу організації відбиває ступінь фінансової незалежності організації.

Фінансові резерви [Financial reserves] - кошти, зарезервовані державою, підприємствами, об'єднаннями, фірмами, організаціями для забезпечення непередбачених витрат, спеціальних потреб, усунення тимчасових фінансових труднощів і забезпечення нормальних умов діяльності.

Фінансові результати [Financial results] - результати господарської діяльності підприємств (установ, організацій) усіх форм власності в цілому або окремих ланок їх роботи, виражені в грошовій формі. Визначають їх порівнянням суми витрат з одержаними доходами. Залежно від співвідношення витрат і доходів фінансові результати можуть бути у вигляді прибутків або збитків.

Фонд амортизації [Fund of amortization] - фонд грошових ресурсів, що формується за рахунок амортизаційних відрахувань і призначений для відтворення основних фондів. Величину фонду амортизації обчислюють множенням балансової вартості основних фондів на норму амортизації.

Фонд економічного стимулювання [Fund of provision of economic incentives] - грошові ресурси підприємств, установ, організацій, призначені

для підвищення колективної і особистої зацікавленості працівників у розвитку виробництва і соціальної сфери, підвищення ефективності виробництва.

Фонд матеріального заохочення [Fund of material encouragement] - один із фондів економічного стимулювання працівників державних підприємств з метою створення матеріальних стимулів підвищення ефективності праці.

Фонд обігу [Fund of the reference(manipulation)] - кошти торговельних, постачальницьких і збутових організацій, а також частина коштів промислових підприємств, що використовуються у сфері обігу.

Фонд оплати праці [Fund of payment of work] - загальна сума коштів, витрачена протягом певного часу підприємствами й організаціями на заробітну плату основного виробничого персоналу, а також оплату праці працівників, що не включені у штат підприємства, але зайняті в основному виробництві.

Фонд розвитку виробництва [Fund of development of manufacture] - один із фондів економічного стимулювання, який створюється на підприємствах (в організаціях) з метою прискорення технічного переоснащення, модернізації і реконструкції виробництва. Створюється за рахунок відрахувань від прибутку за встановленими нормативами, частини амортизаційних відрахувань, виторгу від реалізації надлишкового майна, що входить до складу основних фондів, та інших надходжень.

Фонд соціального розвитку [Fund of social development] - один із фондів економічного стимулювання підприємств, призначений для розвитку їхньої соціальної сфери. Створюється за стабільними нормативами від прибутку (доходу), що залишається у їхньому розпорядженні.

Ціна [The price] - грошова оцінка (вираз) вартості уречевленої в товарі праці, грошове вираження вартості товару, величина його вартості. Визначається суспільно необхідним робочим часом на його виробництво і реалізацію. Вона може бути вища за величину вартості товару, коли попит значно перевищує пропозицію і утворюється значний обсяг незадоволеного попиту населення і, навпаки, нижчою за вартість - в умовах перевиробництва і значного надлишку пропозиції товару.

Ціна беззбитковості [The price not of unprofitability] - ціна реалізації товару, при використанні якої товаровиробник покриває лише суму виробничих витрат, не отримуючи прибутку.

Ціна виробництва [The price of manufacture] - ціна товару, в основу якої закладено матеріальні витрати, оплату праці, загальнозаводські витрати та середній розмір прибутку у розрахунку на одиницю виробу.

Ціна відпускна [The price of realization] - ціна, за якою виробнича або оптова (гуртова) торговельна фірма реалізовує товар для подальшого продажу.

Чистий дохід [The pure(clean) income] - дохід, одержаний підприємством за вирахуванням сплачених податків, зборів.

Чистий прибуток [Pure(clean) profit] - прибуток від виробничої чи іншої підприємницької діяльності, який залишається після вирахування витрат, сплати боргових зобов'язань, податків і різних обов'язкових відрахувань.

Чисті збитки [Net Loss] - перевищення витрат над надходженнями за звітний період, негативний чистий прибуток.

7.3 Рекомендована література

Основна

1. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч. - метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2002.
2. Давидович І.Є. Управління витратами: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 228 с.
3. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
4. Закон України про оподаткування прибутку підприємств. Прийнятий на 2-ій сесії ВР України 28 грудня 1994 р. Київ: Україна, 1995.
5. Матвеева Н. М. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвеева, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 157 с.
6. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами і витратами. Навч. Посіб. 2-ге вид. / За ред. Іванюти С.М. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 320 с.
7. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект. Тернопіль: Астон, 2005. 288 с.
8. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. Тернопіль – Київ: УБС НБУ, 2008.
9. Попов О. Управління витратами. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т.3. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.
10. Правила застосування Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств». Вісник податкової служби України, № 3, 1995.
11. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Управління витратами: навчальний посібник. Харків: ХНТУСГ, 2013. 198 с.
12. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 656 с.
13. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2017. 166 с.

Допоміжна

1. Славута О. І. Конспект лекцій з дисципліни «Управління витратами» (для студентів 4 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 Економіка підприємства). Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. 38 с.

2. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затверджена Постановою КМУ від 26.04.96 № 473. Галицькі контракти, № 3536, 1996.
3. Кіндрат Р.Я. Управління витратами: Конспект лекцій для студентів напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» та 6.030601 «Менеджмент». Львів: НЛТУ України, 2014. 160 с.
4. Кіндрат Р.Я., Грицевич Т.Р. Управління витратами: практикум для студентів напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» Львів: НЛТУ України, 2014. 65 с.
5. Фінанси підприємств: Підручник / Під наук. ред. А.М. Поддєрьогіна. 2-ге вид., переробл. та доп. Київ: КНЕУ, 1999. 384 с.
6. Фроленко Р.В. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2010. № 15 (1). с. 22-26.

7.4. Інформаційні ресурси

1. Закон України Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Міністерство економіки України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>

7. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне¹ матеріально-технічне забезпечення
Лекція	Ноутбук, проектор, екран	Ноутбук, проектор, екран
Практичне заняття	Ноутбук, проектор, екран	Комп'ютерний клас